

Seksuell trakassering i norsk arbeidsliv, og ja - i politiet

Seksuell trakassering er «uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom». Dette foregår i politiet og i resten av arbeidslivet.

BRITA BJØRKELO
Professor, Politihøgskolen

følge rådgiver Mathias Killengreen Revold ved SSB har andelen som har vært utsatt for seksuell trakassering i norsk arbeidsliv vært relativt stabil siden de startet å føre statistikk på forekomst i 1989 (2-3 %), med en topp i 2013 (5 %).

Siden oppstarten har andelen av unge som utsettes for seksuell trakassering økt til 13 % (2016) blant kvinner og til 4 % for menn (2016). Tall publisert av SSB basert på Levekårsundersøkelsen fra 2016 fant at 4 prosent var utsatt for seksuell trakassering og at sykepleiere var mest utsatt (17 %). Syv prosent av kvinner hadde opplevd det og 2 prosent av mennene. Blant yngre kvinner (18-24 år) var andelen som hadde opplevd seksuell trakassering 13 prosent.

Av kvinner og menn ansatt i overnattings- og serveringsvirksomheter rapporterte 14 prosent at de ble utsatt for seksuell trakassering. De fleste oppga at den som sto bak den uønskede seksuelle

oppmerksomheten ikke var ansatt på arbeidsplassen (79 %). En del opplevde at det var en kollega som sto bak handlingene (20 %), mens færrest opplevde å bli utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet fra egen leder (6 %). Den første nasjonale kartleggingen av mobbing og trakassering i universitets- og høgskolesektoren (UH) viste at det var stipendiater som var mest utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet.

FÅ KOMBINERENDE STUDIER

Til tross for stor offentlig oppmerksomhet, og breddestudier som avdekker forekomst, er det fortsatt få studier som kombinerer det vi vet om forekomst av, forklaringsfaktorer og konsekvenser av å ha blitt utsatt for seksuell trakassering.

En av studiene som går noe inn i dette er en breddestudie fra 2010. Den er basert på data fra et representativt utvalg av norsk arbeidstakere og er utført av Nielsen, Bjørkelo, Notelaers og Einarsen.

Studien viste at mens både kvinner og menn oppgir å være utsatt for seksuell oppmerksomhet, er de utsatt for ulike former, og at disse igjen knyttes til ulike utfall. For eksempel var signifikant flere kvinner enn menn utsatt for uønskede kommentarer med seksuelt innhold (som vitser eller kjønnsdiskriminerende uttalelser), seksuelt ladet/ubehagelig stirring/blikk, uønsket fysisk kontakt med seksuelle undertoner (som klapping, klyping eller omfavnelser) og uønskede og ubehagelige seksuelle tilnærmelser. I forhold til konsekvenser av å bli utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet oppga mannlige deltagere i hovedsak mindre mentale helseproblemer enn de kvinnelige.

Jeg jobber for tiden sammen med en kollega med en artikkel om seksuell trakassering i politiet basert på en breddestudie av alle politiansatte, politiutdannede og med annen utdanningsbakgrunn («Mangfold i utdanning og etat»).

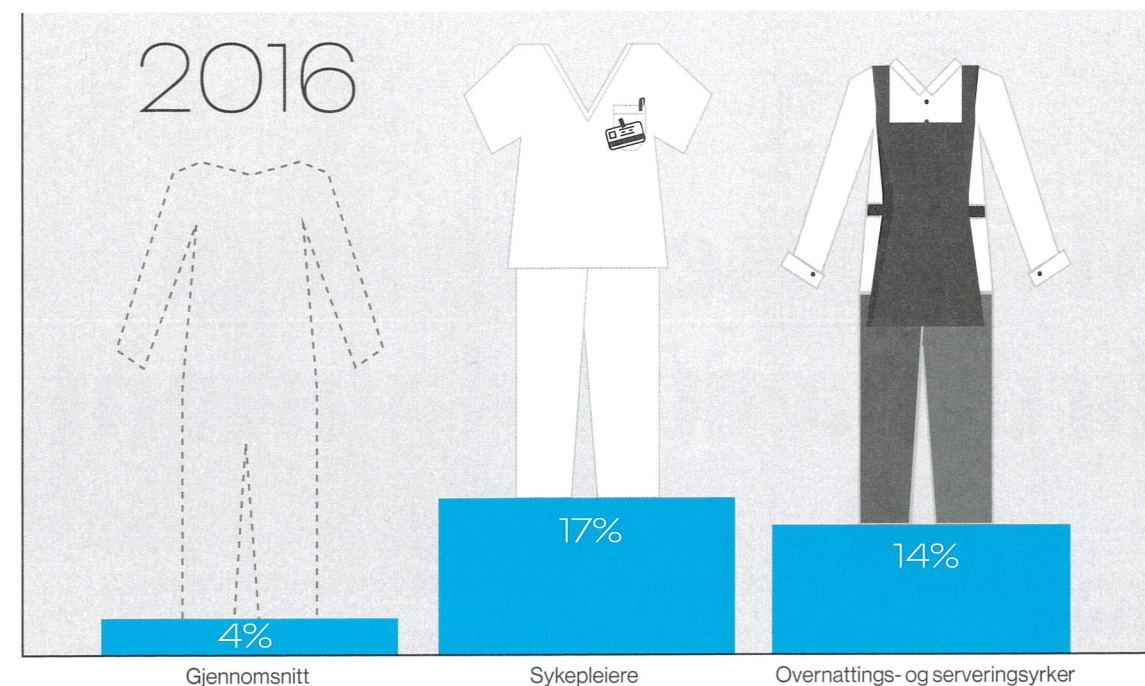
Preliminære funn viser at mannlige og kvinnelige politiansatte rapporterer å være utsatt for seksuell trakassering. De mest utsatte er yngre politiutdannede kvinner.

Funnene ble presentert for Politi-

1 To forskere beskrev i januar i år «uheldige kulturer» i Vest politidistrikt, herunder ekskluderende mannskulturer, drøy sjargong og forhold mellom eldre tjenestemenn og yngre, kvinnelige studenter.

2 Etter medieopplagene om dette, mottok Vest politidistrikt to varsler. Undersøkelsen avdekket enkelthendelser av seksuell trakassering og andre uheldige episoder, og flere tiltak ble foreslått.

3 I et møte med Politidirektoratet i oktober presenterte forskerne flere eksempler på en «sex-ukultur» i politiet. I etterkant gikk politidirektør Benedicte Bjørnland hardt ut med et ønske om å slå ned på seksuell trakassering i etaten.

høgskolens øverste leder, leder for HR-avdelingen i Politidirektoratet, tillitsvalgte i politiet, undervisere ved Politihøgskolen med flere på Mangfoldseminaret som ble arrangert ved Politihøgskolen i august 2019.

arbeidssituasjon, som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og med en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet, å sikre trygge ansettelsesforhold og likebehandling i arbeidslivet».

Preliminære funn viser at mannlige og kvinnelige politiansatte rapporterer å være utsatt for seksuell trakassering. De mest utsatte er yngre politiutdannede kvinner.

HAR AKTIVITETSPLIKT

Arbeidsmiljølovens formål er å «sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt

Mye kan gjøres med generelle arbeidsmiljøundersøkelser (MAU) og allerede eksisterende kunnskap. Arbeidsgiver sammen med formelle ansattrepresentanter (verneombud) og kollegafelleskapet har sammen ansvaret for å sikre et forsvarlig arbeidsmiljø

- ikke enkeltansatte eller enkeltledere alene. Hvis arbeidsgiver får vite via MAU at folk er utsatt for seksuell trakassering har de uansett aktivitetsplikt og skal undersøke og eventuelt treffe tiltak. Arbeidsgiver har styringsrett og omsorgsplikt.

Det en ordinær MAU ikke nødvendigvis fanger opp er i hvilke

situasjoner (jobb, jobbarrangement) det oppleves mest seksuell trakassering, og i hvilke former for politiarbeid (etterforskning, operativt) seksuell trakassering er mest frekvent. Det vi også trenger mer kunnskap om er hva som karakteriserer de som oppleves å stå bak den uønskede seksuelle oppmerksomheten, deres tanker om at egen atferd oppleves som uønsket, samt ledelsens og kollegafelleskapets roller og ansvar i saker om seksuell trakassering.

Vi vet at kvinner og menn utsettes for seksuell trakassering i ulik grad i ulike sektorer i arbeidslivet. Vi vet at de opplever ulike handlinger og ulike konsekvenser. Det er et stort behov for studier som kombinerer forekomst og bakenforliggende forklaringer. Denne kombinasjonen gir grunnlag for å forstå og forklare hvorfor seksuell trakassering treffer så ulikt, og gir oss mulighet til å utvikle kunnskapsbaserte tiltak. Vi vet allerede hvem som utgjør risikogrupper i norsk arbeidsliv, og i politiet.